

5

K SEDMDESÁTCE BOHUMÍRA LÍFKY

24. března 1970 dovršil sedmou desítku svých let přední český heraldik PhDr. Bohumír Lífka. Jestliže by se o někom dalo říci, že je typem, charakterizovaným neúnavnou prací a neuhasitelnou zvědavostí, pak to v plné míře platí o něm. Snad není chvíle v jeho životě, která by nebyla vyplněna živelným zájmem o každý druh historického bádání, ani na okamžik neustává sledovat prostředí, v němž právě stanul, a okamžitě vyloví z paměti řadu údajů, aby si je ověřoval na indiciích a dokladech, které kolem sebe spatřuje.

Narodil se v pošumavské Radomyšli, k níž přilnul s vroucí láskou. Rod Bavorů, který tu kdysi seděl, mu poskytl bohatou látku ke studiu 650leté tradice, kterou pak vtělil v příkladnou rodopisnou studii. Z jeho životních osudů připomeneme aspoň studium filosofie na Karlově universitě, dlouholetou službu knihovníka v Náprstkově muzeu v Praze a posléze zaměstnání v knižním velkoskladě, odkud odešel do důchodu. Ovšem jeho hlavním oborem byla láska ke knize, ta z něj vytvořila nejen vášnivého literárního historika a vynikajícího znalce našich knihoven, ale i vášnivého

bibliofila a samozřejmě básníka a spisovatele s jemnou lyrickou dikcí, která ho neopouštěla ani ve svrchované odborných a svou povahou zcela suchých studiích. Lásky ke knize se projevovala i v dalších odlehlejších oborech, jakými jsou exlibris, kresebné a především grafické doprovody knih, rodopis a v neposlední řadě heraldika.

S ní je spjata řada studií a prací, které se vlnou jeho dílem jako červená nit. Již záhy se zajímal o náplň pražské knihovny řádu maltézů i o bohaté fondy zámeckých knihoven. Jejich celky dovedl zaznamenávat tak brilantní literární formou, že se popisné stati ve sličné grafické úpravě měnily ve vynikající ozdoby sběratelských knihoven. Vzpomeňme tu popis zámecké knihovny v Opočně a na Dobříši, vydaného s překrásnou kresbou colloredo-mannsfeldského znaku od Karla Svolinského v roce 1936. K nejužší heraldické práci se dostával ve spolupráci s Břetislavem Štormem, pro něhož v roce 1937 sestavil podrobný seznam heraldických kreseb, který byl základem katalogu tehdejší Štormovy výstavy. Tato spolupráce se pak projevovovala hojněji, když Štorm svými kresbami znaků doprovázel Lifkovy odborné heraldické studie. Příkladem může být bibliofilie "Jules Barbey d'Aureville v českém písemnictví a umění" z roku 1939, k níž Štorm přikreslil znak na obálce.

Nejsytěji a nejplněji se heraldická práce Bohumíra Lifky vyvinula v Erbovních knížkách. Již v prvních ročnících se stal oddaným spolupracovníkem Štormovým a plnil jejich stránky svými odbornými statěmi. V první Erbovní knížce /1935/ uveřejňuje stať o znaku Maltských rytířů /rytířů sv. Jana Jeruzalémského, Johanitů/, k níž připojuje soupis hlavní literatury johanitské heraldiky. V druhém ročníku se vrací ke znaku rodu Colloredo-Mannsfeldů a pro další připravil stať o znaku Vojtěcha Lanny. V Erbovní knížce na rok 1938 otiskl studii o Jiřím Bartholdu Pontanovi z Braitenberka jako znakovém tvůrci. Na ukázkách z kopiaře Pontanova si všimá české heraldické terminologie ze sklonku 16. a počátku 17. století i její vynalézavosti a důvodů k udělování znaků. Také v ročníku 1939 je otištěn hlavní článek od Bohumíra Lifky, který se tu podrobně zabývá znaky novodobých českých spisovatelů, sdružených převážně kolem Procházkovy Moderní revue. Netřeba ovšem připomínat, že Bohumír Lifka je autorem i celé řady poznámek a zpráv, jež každou Erbovní knížku doplňují. V předposledním ročníku nastává změna v redakci Erbovních knížek: zatímco Břetislav Štorm si ponechává grafickou a kresebnou stránku, Bohumír Lifka přijímá textovou redakci. Proto se také v šesté Erbovní knížce neuplatňuje jako autor některé z hlavních statí, ale jako hojný glosátor a zpravodaj. V době vzniku knížky /1939/ byl Štorm zaměstnán na Slovensku a tehdejší ztížené spojení mezi českým Protoktorátem a Slovenským státem nebylo naprospěch plynulosti redakčních prací. Proto převzal Dr Lifka redakční stránku a textovým redaktorem zůstal i v posledním ročníku. V něm uveřejnil studii o znaku Julia Zeyera, která byla publikována i v denním tisku /Lidové noviny/. I ji pro-

vází Štormova kresba. Vlastní účast Bohumíra Lifky na knížce se i tentokrát uplatňuje v bohaté řadě poznámek a zpráv.

Lifkova heraldická práce by se měla stát příkladem pro naše odborné pracovníky. Vyznačuje se stručností a lapidárností i širokým rozhledem a především vědeckou odpovědností a dokonalostí slovního výrazu. Jde ruku v ruce s kresebnými doplňky, k nimž povolává vynikající výtvarníky. Zcela právem je tedy Dr Lifka pokládán za jednoho z našich nejlepších soudobých heraldických pracovníků.

Ovšem jeho činnost se neomezuje jen na heraldickou práci, oborů jím sledovaných je velká řada a jeho sedmdesátka poskytl konečně příležitost - pokud ovšem to naše tiskařské možnosti dovolily - mnohé z nich podrobněji zhodnotit. Jeho životní výročí je však jen malým zastavením nad jeho mnohotvárnou činností a přátelé mu přejí, aby poklady naší krásné heraldické vědy rozmnožil ještě mnoha jemnými a svrchovaně moudrými statěmi.

Zdeněk M. Zenger

HRABATA A VĚVODOVÉ
Z BEDFORDU

Russellové jsou jednou z nejvýznamnějších rodin anglických. Během staletí se rozdělili na několik domů, z nichž každý je ještě bohatě rozvětven. Hlavou celého rodu je vévoda z Bedfordu, jemuž přísluší i tituly Marquess of Tavistock, Earl of Bedford, Baron Russell of Chenies, Baron Russell of Thornhaugh a Baron Howland of Streatham.

O původu Russellů vypráví pověst, že Hugo de Rozel přišel z Normandie /kde se skutečně nachází městečko Le Rozel/ do Anglie spolu s Vilémem Dobyvatelem roku 1066. Historická skutečnost je však poněkud střízlivější. Nejstarším listinně doloženým Russellem je John Russell a to roku 1221 jako "constable of Corfe Castle" /tj. velitel hradu/. Z jeho potomků pak na sebe upozorňuje Stephen Russell /zemřelý 1438 - 1439/ jako známý obchodník francouzským vínem v Dorsetu. Jeho syn Henry Russell umírá 1463-1464; jeho syn John /c. 1432-1505/ měl syna Jamese /zemř. 1505-1506/, který byl otcem Johna Russella, 1. hraběte z Bedfordu.

Tento John Russell /c. 1485 - 1555/ položil základ ke slávě a bohatství rodu. Ukázal se jako jeden z nejschopnějších politiků doby vlád Jindřicha VIII. /1509 - 1547/, Edwarda VI. /1547 - 1553/ a Marie I. /1553 - 1558/. Jeho úžasná kariéra je typická pro dobu reformace, kdy následkem rozchodu krále Jindřicha VIII. s římskou církví dochází k

největšímu znovurozdělování majetku od dob normandského záboru /1066/. Tehdy se rodí budoucí velikost takových rodin jako jsou Russellové, Stanleyové či Cecilové. Kariéra Johna Russella začíná za Jindřicha VII. /1485 -1509/, kdy se stal komorním panošem. Roku 1522 za války proti Francii ztratil pravě oko při obléhání města Morlaix v Bretagni, zacož byl pasován na rytíře hrabětem ze Surrey. Roku 1523 odjel tajně do Francie vyjednávat s Karlem vévodou de Bourbon, který intrikoval proti svému králi Františkovi I. V letech 1524 - 1527 konal John Russell znamenité služby diplomatické, hlavně na dvoře papežském. Snad proto se zpočátku staví proti rozvodu svého krále. Tehdy totiž /roku 1527/ poslal král Jindřich VIII. žádost papeži Klimentu VII. o rozvod s Kateřinou Aragonskou, která mu nedala mužských potomků. Hodlal pojmut za choť její dvorní dámu Annu Boleynovou. Jelikož papež odmítl manželství rozloučit, Jindřich se sám postavil do čela státní církve anglické /1531/. Přesto však zůstává John Russell v králově přízni. Mezitím roku 1526 se žení s Annou, dcerou a dědičkou Sira Guye Sapcota, která přináší do rodiny zámek Thornhaugh v Northamptonshire a velkostatek Chenies v Buckinghamshire, jehož tudorovský panský dům se stává hlavním sídlem prvních Russellů. V Chenies bylo rovněž vystavěno rodinné mausoleum, do něhož jsou dodnes pochováni rodinní příslušníci. O naprosté králově důvěře svědčí i skutečnost, že John Russell rovněž roku 1526 byl jmenován jedním ze šesti pánů tzv. Privy Chamber /královské ložnice/, z nichž vždy dva museli spát s králem v komnatě. Roku 1538 se stal členem tajné rady a dne 9. března 1539 je mu udělen titul BARON RUSSELL OF CHENIES spolu s důstojností peerskou. Zároveň s tím byl jmenován rytířem Řádu podvazkového /Knight of the Garter - zkratka K.G., které budeme propříště užívat/. To již zastává vysoké funkce v armádě a roku 1542 se stává strážcem tajné pečeti /Lord Privy Seal/, kterýmžto úřadem byl obdařen i za Edvarda VI. a dokonce i za Mary I. Kromě toho je nadán i mnohými statky ze zabaveného jmění církevního /mezi jinými roku 1547 Woburn Abbey v Bedfordshire, které se má o 80 let později stát hlavní rodovou rezidencí/ v odměnu za to, že byl jedním z vykonavatelů poslední vůle Jindřicha VIII. Byl i jedním z 16 rádců krále Edvarda VI., při jehož korunovaci /v únoru 1547/ byl jmenován nejvyšším sudím a předsedou korunovačních slavností /Lord High Steward of England/. V uznání svých zásluh byl pak John Russell dne 9. ledna 1550 povýšen na hraběte z BEDFORDU. Postavil se proti kandidatuře Lady Jane Grey na trůn a podporoval Marii I., která ho poté zahrnula svou přízní. Roku 1554 odjel do Španělska uzavřít dohodu o sňatku mezi královnou Mary I. a Filipem II. Krátce po svém návratu zemřel v Londýně dne 14. března 1555. Tento skvělý voják, obratný diplomat i galantní dvořan zanechal po sobě obrovské jmění, obsahující mezi již uvedenými i rozsáhlé pozemky kolem města Tavistock v Devonshire, Covent Garden v Londýně a londýnskou rezidenci zv. Bedford House. Zachoval se po něm nádherný portrét malova-

ný Holbeinem a alabastrová hrobka v Chenies, skvělá italská práce pokládaná za jednu z nejkrásnějších svého druhu v Evropě.

A tak se 2. hrabětem z Bedfordu stává jediný nebožtíkův syn Francis Russell, K.G. /c. 1527 - 1585/, který byl rovněž výraznou postavou veřejného dění své doby. Byl horlivým protestantem, a proto též podporoval po smrti Edvarda VI. jako kandidátku na trůn Lady Jane Grey, pravnučku Jindřicha VII., proti katoličce Marii. Královnou se však stala Mary a Francis je na počátku její vlády /1553/ krátký čas vězněn, ale pardonován nejspíše vlivem svého otce. S nástupem Alžběty I. /1558/ se Francis stává důležitou osobností veřejného života. Stal se členem královské rady /Privy Council/ a byl poslán do Francie ke dvoru Karla IX. a k Marii Stuartovně s diplomatickou misí. Spoluvyjednával i neuskutečněné sňatky mezi Marií Stuartovnou a hrabětem z Leicesteru a roku 1581 mezi královnou Alžbětou a vévodou d'Anjou. Jako zástupce Alžběty se zúčastnil křtu jejího nástupce Jakuba I. ve Stirlingu a byl dokonce kmotrem i později pověstného piráta Sira Francise Drakea. Když roku 1585 zemřel v Londýně, byl mu vystrojen skvělý pohřeb, který stál na tehdejší poměry celé jmění - 2000 liber. Byl dvakrát ženat, ale děti mu dala pouze první choť Margaret, dcera Sira Johna St. John, s níž měl 4 syny. Tři z nich však zemřeli před ním, a tak se 3. hrabětem z Bedfordu stal jeho vnuk Edvard /1572 - 1627/.

Ten jen se šťastím ušel popravě za svoji účast na neúspěšném povstání hraběte Essexu proti královně Alžbětě. Musel zaplatit velkou pokutu a byl pak internován na svém statku Moor Park, kde se cele oddal marnotratnému životu. Oženil se s Lucy, dcerou Johna lorda Harringtona of Exton, s kterou přešlo do vlastnictví Russellů mnoho skvělých starých obrazů. Protože spolu neměli dětí, přechází hraběcí titul po smrti Edvardově v květnu 1627 na jeho bratrance Francise /1593 - 1641/, který se tak stal 4. hrabětem z Bedfordu.

Francis byl vnukem 2. hraběte z Bedfordu a jediným synem Williama Russella, který byl dne 21. července 1603 povýšen diplomem Jakuba I. na peeru s titulem BARON RUSSELL OF THORNTON. Francis byl prvním z Russellů, který žil v dnešní bedfordské rezidenci Woburn Abbey. Když totiž v létě roku 1625 vypukl v Londýně mor, kterému padl za obět i král Jakub I., požádal svého bratrance Edvarda o povolení se tam uchýlit se svými 8 dětmi.

Woburn Abbey /= opatství/ byl malý cisterciácký klášter, zřízený roku 1145 jako odnož Fountains Abbey v Yorkshiru. V květnu 1538, kdy byl klášter zrušen, žilo zde již 12 mnichů s opatem a podpřevorem. Poslední dva uvedeni spolu s jedním mnichem byli oběšeni za "zrádná slova", pronesená proti králově rozvodu s Kateřinou Aragonskou, a to na dubu, který lze dodnes spatřit v parku. Francisovi i jeho choť Catharine, dceři 3. lorda Chandose, se ve Woburn Abbey tak zalíbilo, že se rozhodli tam sídlit i poté, co mor pomínul. A tak byly roku 1626 strženy zchátralé budovy starého opatství a vystavěn skvělý tudorovský zámek, na jehož plánech se podílel

i vynikající architekt té doby Inigo Jones. Nový dům obsahoval 91 komnat, z nichž 85 mělo krby. Politicky se Francis čtvrtý Earl of Bedford ve sporech mezi králem Karlem I. a parlamentem stavěl na stranu parlamentní, za což byl roku 1629 krátce vězněn. Byl to velice mírný muž, který se převážně zaměřoval psaním svých 14 tlustých svazků náboženských spisů, které ve shodě s jeho poslední vůlí se stále uchovávají v rodině, stejně jako jeho skvělý portrét od van Dycka. Zemřel na neštovice ve svém londýnském domě na Strandu dne 9. května 1641.

Jelikož jeho nejstarší syn a dědic Francis zemřel o měsíc dříve, 5. hrabětem z Bedfordu se stal druhorozený syn William Russell, K.G. /1613 - 1700/, který v politice nehrál nijak zvlášť významnou roli jako například jeho mladší bratr John, který se stal za občanské války plukovníkem v royalistické armádě a za Cromwellova protektorátu významně konspiroval ve prospěch Stuartů.

Tento nový Earl of Bedford způsobil ještě svému otci nemalé potíže tím, že oznámil úmysl oženit se s Anne Carr, dcerou pověstného Roberta Carra hraběte ze Somersetu, kdysi favorita Jakuba I., jehož choť Frances Howard /rozvedená hraběnka z Essexu/ byla usvědčena z otrávení Sira Thomase Overburyho v jednom z nejsensacijských procesů v historii a které se ve vězení v Toweru narodila právě tatou Lady Anne. Otec byl proti, ale nakonec neústupnému synovi snatek povolil na přímluvu samotného krále Karla I., který se svou chotí Henriettou Marií roku 1636 navštívil Woburn Abbey. Příštího roku se konala svatba, která byla prvním krokem k později velice šťastnému manželství. Rok poté, co William zdědil titul /1642/, zachvátila zemi občanská válka. Nový hrabě z Bedfordu vstoupil do parlamentní armády jako generál jezdeckta. Tak se zúčastnil památné krvavé, ale vítězné bitvy u Edgehill /dne 23.10.1642/, kde mezi jeho důstojníky sloužil i mladý kapitán Oliver Cromwell. S nezdarem pak obléhal markýze z Hertfordu na Sherborne Castle. Válka pokračovala dále, ale hrabě se jí již nezúčastnil. Nesouhlasil totiž ani s politikou královy strany ani s požadavky strany parlamentní. Nezasahoval více do konfliktu a nabídl se ke zprostředkování. Tak se stalo, že byl dvakrát poctěn návštěvou krále Karla I. ve Woburn Abbey, v letech 1645 a 1647. Od té doby až do restaurace /1660/ neměl podíl na politických záležitostech. Později za Jakuba II. byl jmenován členem tajné rady a při korunovaci Viléma Oranžského a královně Marie /1689/ nesl žezlo.

William 5. hrabě z Bedfordu měl 7 synů a 3 dcery. Nejstarším byl William /1639 - 1683/. Po studiích v Cambridgi a cestách po Evropě zasedl ve 22 letech v parlamentu za Tavistock, aniž však hrál podstatnější roli. Roku 1669 pojal za choť Rachel, druhou ze tří dcer Thomase Wriothesleye, 4. hraběte ze Southamptonu, jehož otec byl Shakespearovým patronem. Tehdy byla Rachel /zemřela roku 1723 ve věku 87 let/ vdovou po Francisovi lordu Vaughanovi, a vyženil s ní panství Bloomsberry. Zatímco jeho otec byl v podstatě apolitický, Lord William Russell byl jiného založení. Byl přesvědčeným protestantem, te-

dy v opozici ke Karlu II., který inklinoval ke katolické víře a k jeho bratru a následníku Jakubovi, vévodovi z Yorku /potomnímu Jakubovi II./, který byl otevřeným katolíkem. V královské radě, jejímž byl členem, se staral o to, aby vévoda z Yorku byl vyloučen z následnictví. Roku 1680 byl jeho vlivem v Dolní sněmovně přijat návrh, kterým byl vévoda prohlášen za neschopna vlády. Situace se vyhrotila do krajnosti. Král Karel II. byl podporován konzervativní stranou torů a snažil se odstranit nepohodlné whigy. Mnozí whigovští vůdci byli obžalováni, že chtěli zosnovat povstání, ukládali králi Karlovi II. o život a hodlali na trůn dosadit jeho protestantského nemanželského syna Jamese Scotta, vévodu z Monmouthu /1649 - 1685/. Tak byl i William Russell v červnu 1683 zatčen jako účastník spiknutí zv. Rye House Plot, kdy upadl do podezření, že spolupůsobil odstranění krále i jeho bratra u Rye House při jejich cestě z Newmarket do Westminsteru. Uvězněn byl v londýnském Toweru a dne 13.7.1683 odsouzen jako velezrádce. Lord Cavendish /potomní 4. hrabě z Cavendish/ jej ve vězení vyzval, aby si s ním vyměnil šaty a pokusil se o útěk, což však Lord Russell odmítl pro přílišné vystavování přítele do nebezpečí. Nic nepomohly jeho slavné protesty ani různé přímluvy - byl spolu s Algernonem Sidneyem popraven dne 21.7.1683 na Lincoln s Inn Field v Londýně, kde je toto místo dodnes označeno deskou zapuštěnou do země. Oba se stali u lidu politickými mučedníky a William byl zván "the patriot".

Karel II. dva roky poté zemřel a jeho bratr Jakub II. vládl jen 4 roky. Po jeho sesazení byla na trůn povolána jeho dcera se svým manželem Vilémem Oranžským, kteří jako William III. a Mary II. pak vládli jako tzv. "joint sovereigns" neboli spoluvladaři. Hned první zasedání nového parlamentu /1689/ prohlásilo Lorda Russella za nesprávně odsouzeného. Pět let nato /11.května 1694/ král s královnou udělili jeho otci Williamu 5. hraběti z Bedfordu patent, kterým ho povýšili na VÉVODU Z BEDFORDU a MARKÝZE Z TAVISTOCKU jako odškodnění za synovu smrt. Starý vévoda pak zemřel v Londýně dne 7.9.1700 ve věku 87 let, když přežil 5 panovníků a Cromwellov protektorát.

Titul vévody z Bedfordu nebyl tehdy udělen poprvé. V Anglii totiž panuje zvyklost, že po vymření rodu se titul, který nemá legitimního dědice, stává majetkem panovníka, který jím dále může obdařit osobu jinou. První, komu byl tento titul udělen, byl John Plantagenet /1389 - 1435/, třetí syn krále Jindřicha IV. V roce 1414 mu jeho vlastní bratr Jindřich V. dává titul, pod kterým si jej mnozí čtenáři upamatují jako jednu z postav Shakespearových her Jindřich V. a Jindřich VI. Tento vévoda z Bedfordu měl sice nemanželského syna Richarda, ale žádné legitimní potomstvo, takže roku 1470 mohl být titul znovu udělen George Nevillovi /c. 1457 - 1483/, který byl synem Johna hraběte z Northumberlandu. Po zbavení občanských práv a smrti svého otce v bitvě u Barnet roku 1471 byl pak sám roku 1477 zbaven peerské důstojnosti. Dalším mužem, který měl titul vévody z Bedfordu, byl Jasper Tudor /c. 1430 - 1495/,

nevlastní bratr Jindřicha VI. a strýc Jindřicha VII., a to roku 1485 po nastoupení Jindřicha VII. na trůn. I on zemřel bez legitimního potomstva, takže titul mohl být přenesen na Russelly.

Na tomto místě je třeba se zmínit o Lordu Edwardu Russellovi /1653 - 1727/, synu Edwarda Russella, nejmladšího bratra Williama 5. hraběte a 1. vévody z Bedfordu, který se zaskvěl jako vynikající námořní válečník, zvláště při vítězství nad francouzským loďstvem u mysu La Hogue 25.5.1692. V uznání zásluh se mu dostalo dne 7.5.1697 stavu peerského s tituly Earl of ORFORD, Viscount BARFLEUR a Baron SHINGAY. V létech 1709 a 1714 - 1717 byl prvním lordem admirality.

Dědicem staříčského vévody a 2. vévodou z Bedfordu se stal jeho vnuk a jediný syn nešťastného Williama, Wriothesley, K.G. /1680 - 1711/. Roku 1695 jej oženili s 13letou Elisabeth Howland of Streatham. Protože byla jedinou dcerou, dědila majetek otcův /John Howland, který byl bohatým obchodníkem, držel zámek Streatham v Surrey/ a dědův /Sir Josiah Child, Bt./, který byl bankéřem a stál v čele slavné East India Company. Aby se zachovalo jméno, bylo rozhodnuto /13.června 1695/, že titul BARON HOWLAND OF STREATHAM přejde na Russelly. Tento vévoda žil většinou v Londýně, kde se oddával se svou chotí radovánkám. Rád se obklopoval přepychem a podporoval umění. Když roku 1711 náhle umírá na neštovice, zanechává po sobě dvě dcery /Rachel se stala ženou Scroopa 1. vévody z Bridgewateru a Elisabeth se provdala za Williama 3. hraběte z Essexu/, malého kojence Johna a tehdy tříletého dědice Wriothesleye /1708 - 1732/, který se stal 3. vévodou z Bedfordu.

Z tohoto mladého vévody vyrostl marnotratník a hýřil. Oženil se roku 1725 s Lady Anne Egerton, vnučkou slavné Sarah, vévodkyně z Marlborough. Bezstarostným životem si podlomil zdraví a když na lékařské doporučení odjíždí do Lisabonu, cestou umírá 23.října 1732.

Po něm se 4. vévodou stává jeho mladší bratr John, K.G. /30.9.1710 - 15.1.1771/, postavou malý a zavalitý, zato však ducha velkého a bystrého. I když byl skvělý hospodář, trvalo mu plných 10 let, než přivedl rodinné finance po bratrově vládě do rovnováhy. Roku 1731 pojal za manželku Lady Dianu Spencer, nejmladší dceru Karla 3. hraběte ze Sunderlandu, která byla z matčiny strany rovněž vnučkou již zmíněné vévodkyně z Marlborough. Jejich jediný syn John se narodil a zemřel téhož dne /6.11.1732/. Diana pak umírá na součotiny ani ne po čtyřletém manželství roku 1735 ve věku pouhých 25 let. Dva roky poté se vévoda opět žení, tentokrát s Lady Gertrude Leveson-Gower, tehdy dvaadvacetiletou nejstarší dcerou Johna 1. hraběte Gowera, která svému manželu dala syna Francise a dceru Carolinu, která se pak roku 1762 provdala za 3. vévodu z Marlborough. Tento vévoda byl politik. V létech 1744 - 1751 byl ministrem námořnictví /First Lord of the Admiralty/ ve vládě Henryho Pelhama. Když roku 1745 vypuklo prostuartovské povstání ve Skotsku, vypravil tam pro krále pluk, kterému sám velel. V letech 1755 - 1761 byl místodržitelem v Irsku /Lord Lieutenant of Ireland/, kde si dobyt nemalé přízně. Roku 1761 se nachází

jako Lord Privy Seal v kabinetě lorda Butea. Následující rok je poslán do Francie jako anglický velvyslanec, kde dne 10.12.1763 podepisuje ve Fontainebleau mír pařížský /Treaty of Paris/ mezi Anglií, Francií a Španělskem, který ukončuje tzv. sedmiletou válku. Po návratu domů se stává prezidentem tajné rady. Stojí v čele skupiny politiků, která nesla jeho jméno /Bedford Whigs/. Jejimi členy byli Lord Sandwich, Lord Gower, Lord Weymouth a další. K stáru /po 1765/ ztrácí zrak a uchyluje se do ústraní, ač jeho politická strana se udržela ještě několik let. Přitom přestavěl roku 1747 zámek Woburn Abbey podle plánů architekta Henryho Flitcrofta; tam shromáždil skvělou sbírku nábytku, obrazů a porcelánu, získanou v Paříži.

Vévodův syn a dědic Francis, markýz z Tavistocku, uzavřel dne 8.6.1764 sňatek s Lady Elisabeth Keppel, dcerou Williama 2. hraběte z Albemarle. Plody jejich šťastného manželství byli Francis a John. Tři roky po svatbě se markýz zúčastnil štvánice na jelena v Houghton Park v Hertfordshire, kde při pádu koně si rozbil hlavu a jedenáct dní poté /22.3.1767/ umírá. Za pět měsíců se Lady Tavistock narodil pohrobek William, který byl později /6.5.1840/ zavražděn komorníkem Benjaminem Francisem Courvoisierem. Zanedlouho pak umírá i Lady Tavistock se zlomeným srdcem v Lisabonu. A když roku 1771 umírá i starý vévoda, stává se 5. vévodou z Bedfordu jeho šestiletý vnuk Francis /23.7.1765 - 2.3.1802/, za něhož 15 let vládl jeho babička vévodkyně-vdova Gertrude.

Té se velice nemile dotklo, když si mladý vévoda po absolvování Trinity College v Cambridgi a po dovršení plnoletosti nastěhoval do Woburn Abbey svou milenkou Lady Maynard, která kdysi obšťastnovala i vévodu z Graftonu a vévodu z Dorsetu; i tehdy ve svých padesátinách byla dost atraktivní nejen pro tohoto 21letého mladíka. Až na malé výjimky jí zůstal věren po celý život. Architekt Henry Holland provádl pro něj další úpravy Woburn Abbey a zřídil tu i první vzorový statek svého druhu; jeho věhlas přesahoval hranice Anglie. Vynikl i jako horlivý whigovský debatér ve Sněmovně lordů. V Londýně na Russell Square stojí jeho socha, kde se jednou rukou opírá o kleče pluhu a v druhé drží obilné klasy. Aniž však dosáhl věku 37 let, umírá ve velkých bolestech následkem uskrnutí kýly, způsoběného při tenisové hře.

A tak se po svém neženatém bratrovi stává 6. vévodou jeho mladší bratr John, K.G. /6.7.1766 - 20.10.1839/, tou dobou již vdovec /jeho žena Lady Georgiana-Elisabeth, druhá dcera Jiřího 4. vikomta Torringtona, zemřela v roce 1801/ se 3 malými chlapci. Roku 1803 se však znovu žení tentokrát s Georgianou, pátou dcerou Alexandra 4. vévody z Gordonu, která mu poviła 6 synů a 3 dcery. Jako jeho starší bratr i on projevil velký smysl pro zemědělství a roku 1838 byl dokonce postaven do čela nově založené Agricultural Society. Mimoto byl též vášnivým sběratelem klasických soch. Z nich nejceněnější bude asi bronzová soška satyra, kterou dostal darem od Karoliny královny neapolské, po jejím nalezení roku 1815 v Pompejích za přímé vévodovy účasti.

Nejmladší ze 3 synů z prvního manželství Lord John Russell

/19.8.1792 - 28.5.1878/, se stal za panování královny Viktorie ministerským předsedou /Prime Minister/ v letech 1846 - 1852. Tento politik účinně dopomohl k rozpadu konservativní strany Toryů, která pak musela čekat plných 20 let na Benjamina Disraeliho, aby ji znovu vybudoval. Lord John Russell, vynikající whigovský státník, spisovatel a básník byl dne 30.července 1861 povýšen do stavu peerského s tituly EARL RUSSELL OF KINGSTON RUSSELL v hrabství Dorset a VISCOUNT AMBERLEY OF AMBERLEY v hrabství Gloucester a roku 1862 obdržel Řád podvazkový. Jeho vnukem byl nedávno zemřelý Bertrand Arthur William 3. hrabě Russell /18.5.1872 - 2.2.1970/, který se zapsal do dějin jako fenomenální matematik a logik, vynikající filosof a pedagog i jako úspěšný politik a spisovatel. I u nás se stal známým svým bojem za osobní svobodu, který ho stavěl do posic, které lze srovnávat s Voltairovými v 18. století.

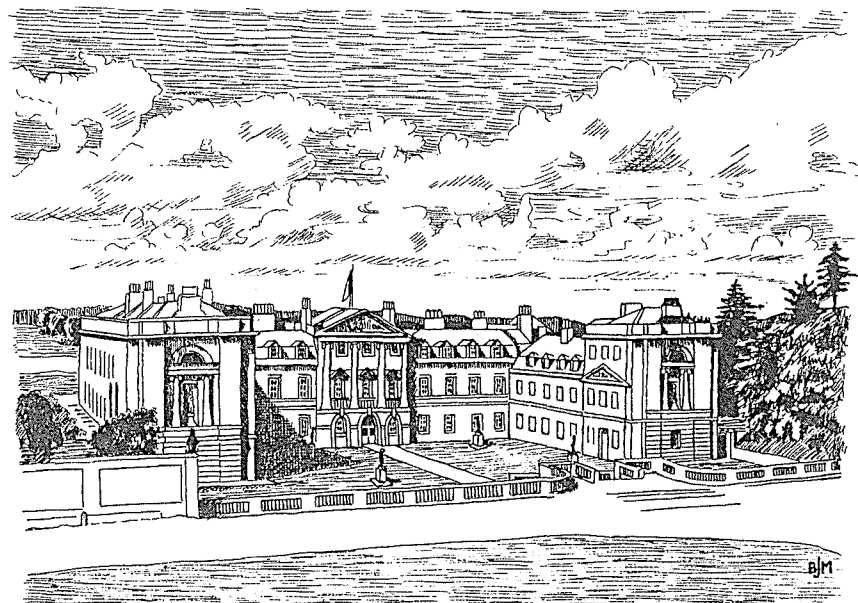
Sedmým vévodou z Bedfordu se stal nejstarší syn 6.vévody Francis, K.G. /1788 - 1861/, který v letech 1818 - 1832 zastupoval město Bedford v parlamentě. Jeho chotí se stala Lady Anne Maria Stanhope, dcera Karla 3. hraběte of Harrington, pozdější dvorní dáma královny Viktorie. Nedlouho po svém sňatku s princem Albertem von Sachsen-Coburg und Gotha poctili královští manželé svou návštěvou Woburn Abbey dne 26.7.1841. V jejich velkolepém doprovodu nechyběly ani takové osobnosti jako vévoda z Wellingtonu, Lord Melbourne, Lord Palmerston aj.

Roku 1861 po smrti starého vévody nastupuje jako 8. vévoda jeho jediný syn William /1809 - 1872/, který prožil většinu života v Thorney House nedaleko Royal Albert Hall v Londýně, obklopen řadou milenek. Nikdy se neoženil a tak umírá bezdětek.

Po něm titul dědí jeho bratranec Francis Charles HASTINGS 9. vévoda z Bedfordu /16.10.1819 - 14.1.1891/, K.G., jehož otcem byl druhý syn 6. vévody Lord George William Russell, generál-major sloužící pod Wellingtonem, a matkou Elisabeth Anne, jediná dcera Hon. Johna Theophila Rawdona, bratra 1. markýze of Hastings. Jejich třetí a nejmladší syn, tedy bratr 9. vévody, Lord Odo William Leopold Russell /1829 - 1884/, byl znamenitým diplomatem, který vedl mise ve Vídni, Paříži, Cařihradě, Washingtonu, Florencii, Neapoli a Berlíně, kde se stal osobním přítelem Bismarckovým. V uznání svých zásluh byl dne 11.3.1881 povýšen na peera s titulem BARON AMPHILL OF AMPHILL.

Ještě než se Hastings stal vévodou, zastupoval město Bedford v parlamentě v letech 1847 - 1872. Byl rovněž horlivým zemědělským experimentátorem a roku 1879 je zvolen presidentem Royal Agricultural Society. Ženou mu byla Lady Elisabeth Sackville-West, dcera 5. hraběte de la Warr. Roku 1891 dostal vévoda zápal plic, jehož těžký průběh nevydržel psychicky a zastřelil se ve svém londýnském domě.

Tak se ujímá vlády jeho syn George William Francis SACKVILLE Russell /16.4.1852 - 24.3.1893/ jako 10. vévoda z Bedfordu. Tento muž, vzdělaný v Balliol College /Oxford/, byl členem Dolní sněmovny v letech 1875 - 1885. Se svou chotí Lady Adeline Somers-Cocks, dcerou 3. hraběte Somerse neměl dětí, a tak, když po dvou letech vlády umírá, nastupuje po něm jako 11. vé-

vévoda jeho bratr Herbrand Arthur /19.2.1858 - 1940/, K.G.

Tento vévoda vystudoval v mládí školy v Etonu a Oxfordu a poté působil jako pobočník markýze of Dufferin and Ava, místokrále indického /1884 - 1888/, kde se seznámil se svou manželkou /od 30.1.1888/ Mary du Caurroy /1865 - 1937/, dcerou arciděkana of Lahore, která proslula jako "flying duchess" /létající vévodkyně/. Ke stáru, ztrpčenému silnou hluchotou, se věnovala charitativní práci. Svým nákladem zřídila na přelomu století nemocnici ve městě Woburn, kde asistovala i při operacích. Roku 1914 byla část zámku Woburn Abbey upravena jako nemocnice s 80 lůžky pro raněné z války. Byla jednou z prvních žen za volantem a roku 1926 ve svých 61 letech se naučila tak létat, že vytvořila světové rekordy svými lety do Indie /1929/ a do Jižní Afriky /1930/. Dne 22.3.1937 záhadně zmizela /nejspíše se zřítily do moře/ při solovém letu. Se svým manželem hluboce milovali zvířata a vybudovali unikátní živou sbírku v 1200hektarovém parku woburnského opatství. Dodnes tam návštěvníci obdivují na 3000 kusů 11 druhů vysoké zvěře /včetně stáda vzácného Pére David Deer/, stádo amerického bisona i evropského zubra, které získal Herbrand prostřednictvím svého bratrance Lorda Oda Russella, tehdy sekretáře britského velvyslancství v Petrohradě, jako dar od ruského cara, dále lamy, malé australské klokany, opice, pštrosy aj. Dříve tam byly chovány i Przewalského koně /5 hřebců a 7 klisen/, chycení roku 1900 v Mongolsku a v poušti Gobi. Vévoda byl skutečně vynikajícím odborníkem v tomto oboru. Od svých 14 let byl členem Royal Zoological Society, jejímž byl presidentem v letech 1899 - 1936. Jako člověk byl podivín a pedant, který osobně dohlížel na svoje panství. Jeho dům byl veden velmi konservativně a návštěvníci měli pocit, že se tu ocitali na přelomu 18. a 19. století. Traduje se, že jediný, kdo si dovolil v jeho přítomnosti kouřit, byl vévoda z Windsoru /exkrál Edvard VIII./. Byl rovněž proslulý svou korespondencí, neboť jeho dopisy zřídka přesahovaly počet 20 slov.

Jeho jediné dítě Hastings William Sackville /21.12.1888 - 1953/ nastupuje po jeho smrti jako 12. vévoda. Když se chtěl ujmout vlády nad svými statky, vypukla druhá světová válka a vláda zřídila ve Woburn Abbey jedno ze svých tajných středisek. Vévoda odjel do Skotska, odkud se vrátil až po válce, ale ve Woburn Abbey již nežil. Tam se mezitím zjistilo, že část budov byla napadena houbou. Vévoda, který se příliš nezajímal o architekturu, dal roku 1950 strhnout celé východní křídlo zámku spolu s částí severního a jižního křídla, místo, aby houbu dal chemicky odstranit. Nešťastnému zákroku padla za oběť krásná jízdárna a skutečná vzácnost - starý krytý tenisový kurt. Teprve poté byl povolán architekt Sir Albert Richardson, který upravil zámek do dnešní podoby /viz kresbu/. Další katastrofou bylo vévodovo rozhodnutí roku 1951 prodat přes 200 obrazů, mezi nimi i Cuypp, Murilla aj. Ani pozemky nezůstaly ve svém celku ušetřeny za jeho nešťastné vlády. Již jeho otec prodal za dva miliony liber pozemky na Covent Garden v Londýně, získané roku 1552 Johnem Russellem 1. hrabětem z Bedfordu. Nyní roku 1951 prodává vévoda další londýnské pozemky a panství Bloomsberry

za 1 620 000 liber. Svůj zájem věnoval tento vzdělaný muž /absolvent Eton College a Balliol College v Oxfordu/ jen studiu hmyzu, ornitologii a podpoře pacifistického hnutí v době druhé světové války, čímž se stal všeobecně nepopulární postavou veřejného života. V roce 1914 se jeho ženou stala Louisa Crommelin Roberta Jowitt Whitwell, dcera oxfordského univerzitního profesora Roberta Jowitta Whitwella, která mu dala dva syny a dceru. Jako jeho otec byl i 12. vévoda velmi plachý, rezervovaný a osamělý. Manželé měli k sobě velmi daleko, každý měl svou pravdu a kompromis byl pro ně neznámou pevninou. Po plných 20 let se vůbec nestýkali a jejich rodinné vztahy byly zcela cizí, takže dnešní vévoda do svých 16 /!!/ let ani nevěděl, kdo jsou jeho prarodiče. Až jednou se služka podřekla a prozradila mu, že "létající vévodkyně", o které četl v novinách, je jeho babička. Vévodova povaha byla směsicí náboženských zásad a etiky, přičemž žil téměř asketicky, aniž se po celý život dotkl alkoholu, kuřiva či karet. Zeměl neočekávaně dne 7.10.1953, kdy byl nalezen zastřelen v parku rodinného viktoriánského sídla v Endsleigh, uprostřed rozsáhlých tavistockých pozemků v Devonshiru. Šetřením se zjistilo, že šlo o nešťastnou náhodu.

Tak se stal starší z jeho synů John Robert 13. vévodou z Bedfordu /nar. v Londýně 24.5.1917/; se svým otcem si nerozuměl a od mládí byl odkázán takřka sám na sebe. Pracoval jako pozemkový agent, za války byl novinářem v Sunday Express a po válce si koupil farmu v Jižní Africe, kde ho zastihla zpráva o otcově smrti. Jelikož dědické poplatky byly vyměřeny do výše 5 000 000 /!!/ liber, nezbylo než prodat téměř 700 ha půdy v Chenies a otevřít Woburn Abbey veřejnosti, a tak bojovat o zachování zbytku rodinného majetku. Jeho první ženou byla o 13 let starší Clare Hollway, které se narodili Robin, Marquess of Tavistock, a Lord Rudolf. Roku 1945 však zemřela nešťastnou náhodou po požití většího množství prášků, jimiž chtěla utišit bolesti hlavy. Druhou ženou vévody z Bedfordu se pak stala roku 1947 Lydia, třetí dcera lorda Churstonu, vdova po kapitánu Ianovi de Hoghton Lyle, který padl ve druhé světové válce. Roku 1950 se jim narodil syn Francis. Když dnešní vévoda zdědil titul a přijel do Woburn Abbey, našel zámek v úplném chaosu - nábytek, obrazy, vše doslova naskládáno na hromádách. Za 6 měsíců úmorné práce bylo vše znovu uspořádáno a část zámku zpřístupněna veřejnosti. Umělecké poklady, jejichž strážlivý odhad činí 8 milionů liber, obsahují i dnes unikátní sbírku rodinných portrétů od 1. hraběte až po posledního vévodu, dále slavnou sbírku 24 obrazů Benátek Giov. Ant. Canala zv. Canaletto, jakož i bohatou galerii obrazů mistrů jako Rembrandt, Van Dyck, Cuypp, Teniers, Gainsborough, Reynolds, Velasquez, Holbein, Frans Hals, Murillo, Poussin, Tintoretto, Hogarth aj. Cenná je i sbírka francouzského a anglického nábytku 18. století. Unikátem nepředstavitelné ceny je servis francouzského porcelánu Sévres, který byl darován 4. vévodovi z Bedfordu francouzským králem Ludvíkem XV. Woburnský servis je jedním ze dvou /druhý je v Ermitáži v Leningradě/, které jsou úplně; třetí toho druhu je v torzu zachován v Paříži. Ještě mnoho dalších památek a

starožitností činí dnes z Woburn Abbey nejnávštěvovanější zámek v Anglii. Tak se snaží dnešní vévoda /jehož předcházecjící snatek byl rozloučen, aby se roku 1960 oženil potřetí, tentokrát s Nicole Mininaire/, zachovat poklad uměleckých děl, svěřený mu jeho předky, i pro následující pokolení.

Závěrem nutno se zmínit o erbů hrabat a vévodů z Bedfordu. Je to červený lev ve skoku na stříbrném štítě, v jehož černé hlavě se spatřují 3 stříbrné mušle. Štít kryje vévodská koruna. V klenotu je stříbrný kozel se zlatou zbrojí a bradkou. Příkrývky jsou červeno stříbrné. Štít přidržují jako štítonoši z pravé strany lev, z levé antilopa, oba červení, z nichž antilopa má zlatou vévodskou korunu na krku se zlatým řetězem a je zlatě ozbrojena. V druhé polovině 19. století dochází k některým změnám v zobrazování štítonošů. Dnešní vévoda užívá jako levého štítonoše stříbrného kozla z klenotu, tedy se zlatou zbrojí a bradkou; pravým štítonošem zůstává červený lev, má však navíc stříbrný obojek, na němž se spatřují 3 černé mušle. Rodovou devizu CHE SARA SARA /česky "co bude, bude"/ připojil ke svému znaku Francis Russell 2. hrabě z Bedfordu. Devět Bedfordů bylo rytíři Řádu podvazkového /K.G./; jejich štít pak byl obtočen tímto řádem barvy modré se zlatou devizou HONI SOIT QUI MAL Y PENSE /česky "hanba tomu, kdo přitom co zlého myslí"/.

Literatura:

Sir Bernard Burke: Genealogical and Heraldic Dictionary of the Peerage and Baronetage of the British Empire, London 1862.
John, Duke of Bedford: A Silver - Plated Spoon, /1967/.
Gladys Scott Thomson: Woburn and the Russells, /1956/.
Gothaischer Hofkalender /Genealogisches Taschenbuch der Fürstlichen Häuser/, 1930.
Armorial Général précédé d'un Dictionnaire des Termes du Blason par J.B. Rietstap, Berlin 1934.
Encyclopaedia Britannica
Pitkin. "Pride of Britain" Book: WOBURN ABBEY

Milan Buben

THE EARLS AND THE DUKES OF BEDFORD /Summary/

The Russells are one of the most aristocratic families in England. According to legend they came to Britain from Normandy with William the Conqueror in 1066 but historically they took their origin in Dorset where the present Duke's ancestors were important merchants in the 15th century. John Russell, one of the ablest politicians of his time, was raised to the peerage as BARON RUSSELL OF CHENIES in 1539. He became the founder of the family fortune. For his merits he was created 1st EARL OF BEDFORD in 1550. His son Francis, 2nd Earl of Bedford, played an important part in public life as well. The fifth Earl became 1st DUKE OF BEDFORD and MARQUESS OF TAIVISTOCK in 1694 by way of apology for his son Lord William Russell, wrongly exe-

cuted, for his involvement in the Rye House Plot in 1683. John 4th Duke was also an important figure in public affairs. He is responsible for a great part of the present splendid collections of art in Woburn Abbey. A few dukes were ardent agriculturists and zoologists and became well - known experts. The Duke of Bedford is the head of the Russell family in which there are other titled houses - the Earl Russell of Kingston Russell and Baron Amptill of Amptill. The present Duke opened his ancestral home Woburn Abbey to the public, since when it has become the stately centre of the world.

The arms of the Dukes of Bedford: argent, a lion, rampant, gules; on a chief, sable, three escallops, of the first. Crest: a goat, statant, argent, armed and beared, or. Supporters: dexter, a lion; sinister, an antelope, both gules, the latter ducally gorged, chained and armed, or. In the second half of 19th century there were some changes so that the present Duke's supporters are: dexter, a lion, gules, gorged with a collar, argent, charged with three escallops, sable: sinister, a goat, argent, armed and beared, or. Motto: CHE SARA, SARA /what will be, will be/. Nine of the Bedfords were Knights of the Garter and they encircled their arms with the Garter.

May I take this opportunity to express my most sincere thanks the Duke of Bedford for his kind permission to publish this article and for the books on his family he kindly sent me.

M.B.

KONGRES HERALDIKŮ
VE VIDNI

Ve dnech 14. až 19. září 1970 se konal ve Vídni 10. mezinárodní kongres pro rodopisné a heraldické vědy, událost prvotního významu v celém heraldickém světě. Jeho záštitu převzal sám prezident Rakouské republiky Dr.h.c. Franz Jonas a organizaci zajištění obstarala heraldicko-genealogická společnost Adler, která v letošním roce slaví 100 let svého trvání. V rámci kongresu uspořádal vídeňský Státní archiv výstavu, na níž mezi jiným ukázal i originální knihy znaků z různých sbírek. Kongres se konal v sálech vídeňské university, jako jednacích jazyků bylo užíváno němčiny, angličtiny, francitiny, italštiny a španělštiny. Kongres byl rozvržen do devíti sekcí: 1./ Genealogie I - teorie a prameny, 2./ Genealogie II - místní rodopis, 3./ Genealogie III - individuální a sociální rodopis, 4./ Heraldika I - teorie a prameny, 5./ Heraldika II - zemské, místní a osobní znaky, 6./ Sfragistika, 7./ Vexilologie, 8./ Ikonoografie, 9./ Insigniologie.

Pro nás je zvlášť potěšitelné, že do sekcí byli jmenováni i naši heraldici a genealogové; tak v první sekci byl uveden Dr A.Příbyl z Prahy, v třetí sekci J.Hoffmannová z Jihlavy, ve čtvrté sekci Dr.H. Rokyta a A. F. J. Karlovský z Prahy, v páté sekci Dr J.Novák z Bratislavy a Dr J. Sedlák z Prahy. V rámci kongresu byla připravována i řada dalších akcí a exkursí, mezi jinými i po významných českých lokalitách. V neděli 20.září bylo uspořádáno v mramorovém sále Klosterneuburského kláštera slavnostní výroční zasedání heraldicko-genealogické společnosti Adler.

ZMZ

ERBOVNÍ SEŠIT

číslo 5, září 1970

Vydala Heraldická sekce Klubu vojenské historie při Vojenském historickém ústavu Praha, Praha - Žižkov, U Památníku 2.
Tištěno jako rukopis, vydáno pro vlastní potřebu.
Odpovídá Dr Zdeněk M. Zenger s redakční radou.
Autoři kreseb: Julie Bubnová /str. 11/, Zdeněk M.Zenger.